

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

30. december 2019

UKA 2020/42

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Nunatsinni tarnimikkut napparsimasut atugaat pillugit iliuusissat pitsanngorsarneqarnissaat siunertaralugu nuna tamakkerlugu iliuusissamik pilersaarummik Naalakkersuisut UKA2021-mi saqqimmiusseqqullugit Inatsisartut aalajangiiffigisassaataut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Mikivsuk Thomassen, Inuit Ataqatigiit)

Tunnngavilersuut:

Inuit Ataqatigiit nunatta inuuffigiuminartuuniissaa nunattalu innuttaqqortusiartoqqinnissaa anguniarlugu politikkikkut iliuuseqarnissaq avaqqunneqarsinnaanngitsutut nalilerparput. Iliuuseqarnermi Inuit Pisinnaatitaaffii naapertuuttumik nunatsinni atuutilersinneqarnissaat suliassaraarput.

Naalakkersuisunut apeqquteqaateqarninni¹ paasivara nunatsinni tarnimikkut nappaateqartut 1.400 missaaniittut. Innuttaqqortussusermut kisitsit naleqqiukkaanni procentinngorlugu 2,4-ivoq, tamaanna annertuujuvoq.² Apeqquteqaammittaaq akissutigineqarpoq meeqqat inuusuttullu tarnimikkut napparsimasunut immikkoortortaqarfimmi nakorsarneqartut 145-isut. Kisitsisit ersiutaat imminermi oqaluttuarput iliuuseqarfigineqartariaqavissortugut. Tarnimikkut nappaatillit napparsimavimmiit angerlartinneqaraangata iliuuserineqartartut sumiiffimmiit sumiiffimmut assigiinngissinnaasartut inuit pineqartut siuariartornissaat siunertaralugu iliuusissat naammaginarnerpaamik qanoq anguneqarsinnaanersut oqartussaqaarfimmiit ataqatigiissarneqarnissaat pisariaqarpoq.

Tarnimikkut napparsimasut sinerissamiittunut peqqinnissaqaarfimmiit malinnaavigineqarnerat annertuumik qarasaasiatigut ingerlanneqarpoq. Naallu napparsimavissuarmi tarnimikkut nappaatilinnut immikkoortortamit sapinngisaminnik pisinnaasartillu naapertorlugu iliuuseqartaraluartut ajoraluartumik aaqqissuussaaniikkut iliuuserisagut naammangillat.

Ajuusaarnaqisumik tarnimikkut napparsimasut angerlarsimaffeeruttarnerat ilisimavarput³. Tarnimikkut nappaatilinnut pinngitsaaliilluni unitsitsisarnermi paasissutissat takutippaat, unitsinneqartunit 49-it taamaallaat 20-t kisimik angerlarsimaffeqartut, tassa 40 %-t, inuit 13-t angajoqqaaminni angajoqqaarsiaminiluunniit najugaqartut, tassa (26,5 %), inuit arfineq marluk allatut najugaqarput (14,3 %) inuillu arfineq marluk najugaat pillugit qanoq najugaqarnerat pillugu

¹ Naalakkersuisunut akissut 347/2019

² Grønlands Statisk. Innuttaasut amerlassusaat 1.juli. 2019

³ Kalaallit Nunaanni tarnimikkut nappaatilinnik pinngitsaaliissummik iliuuseqarfiginninneq pillugu nalunaarusiaq

paasissutissaqarani. Inuit marluk angerlarsimaffeqanngillat. Kisitsisit taakku tamakkiisuunngillat, pinngitsaalillugilli unitsinneqartut kisimik pineqarlutik.

Ullutsinni tarnimikkut nappaatillit nunatsinni angerlarsimaffeeruttarnerit pisinnaammat tarnimikkut nappaarsimasunut ilaqutaasunullu assorujussaq tamaattoqarnera qinikkatut ajuusaarutigaa. Ajuusaaginnarsinnaanngilangali, qinikkatut pisussaaffigisara naammasserusuppara, tassa ilissi peqatigalusi iliuuseqarneq. Alloriarnermillu siullermi nunatut inuiaqatigiittullu nassuerutigisigu nunatsinni inuit tarnimikkut nappaatilinnut sullissinerput tanngassimaarutissaanngitsoq.

Tarnimikkut napparsimasunik nammineersinnaajunnaarsitsisarneq allatigullu pinngitsaaliisummik iliuuseqartarneq pillugit Inatsisartut Inatsisaat upernaq 2019-imi suliarivarput. Taassumali saniatigut annerusumik tangeqarnerusumillu iliuuseqarnissarput matumani siunnersuuteqarninni siunertarivara. Tamatumanitaq tunngavigaara *“Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010-mi kaammattuutitut malitseqartitsilluni killiffimmik naliliineq kiisalu 2013-imit 2017-imit sulinerup ingerlateqqinnissaanut pilersaarummut siunnersuut”* maanna qaangiussimalermat nutartertariaqarlunilu.

Siunnersuutigisanni nuna tamakkerlugu iliuuseqarnissaq siunnersuutigaara, paasissutissat naammareersut inuit innarluuteqartut illersuisuata tikkuarmagit tassa; tarnimikkut nappaateqartunik sullissinermi suliat pisortaqaarfiit akornani ingerlaartitaajuarneri.⁴ Inuit innarluutillit illersuisuata oqaatigaa tarnimikkut napparsimasunik sullissinermi suliaasut peqqinnissaqarfik, kommune politiillu akornani ataqatiissaagaanngitsumik ingerlajuarnerni pissutsit akuersarneqarsinnaannginnerannut annertuumik pissutaaqataasut. Pisortat sumiginnaaqataanerisigut inuit innarluutillit angerlarsimaffeqannginnerat kipitittariaqarparput. Nuna tamakkerlugu pilersaarutip qulakkiissavaa piffissaq qaninnerusooq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit iliuusissatut pilersaarusiortoqarnissaa, taamaaliornikkut taakkununga inatsisitigut iliuuserineqarsinnaasut tunngavissallu pilersinneqassallutik.

Naalackersuisut apeqquteqaatinni akissuteqarnerminni oqaatigaat inunnut annertuumik innarluutilinnut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit qassinik inissaateqarnersut taamaallaat nalunaarsorsimallugu. Tarnimikkut napparsimasunut angerlarsimaffiit qassiunersut pigilernissaat pilersaarusiornermi pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Inissaminiipporlu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummi tarnimikkut napparsimasut angerlarsimaffeqartussaanerannut iliuusissat pilersaarusiornermi pilersaarusiornerni tarnimikkut nappaatillit angerlarsimaffiini illutatigut, sullinneqarnikkut, angerlarsimaffiillu sulisoqarneranik pitsaassutsimik malitassamik suliaqartoqarsinnaanera innersuussutigaara. Ilanngullugulu najugaqariaatsit misissorneqarnissaat pisariaqarpoq aamma inuit tarnimikkut nappaatillit qanoq najukkatik tigummiinnarsinnaaneraat kiisalu siunissami najugaqarfiit suut pisariaqartinneqarnersut nalilersorneqartariaqarluni. Ineqarneq naammanngilaq, napparsimasummi ilaat ulluinnarni tapersorneqarnissamik, naleqquttumik sammisassaqaarnissaq aamma ataatsimoortarnissaq pisariaqartittarpaat.

Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut inuit tarnimikkut nappaateqartunik sullissinerup oqartussaaffiinit ataqatigiissaakkamik ingerlanneqartumik pilersaarusiornermi pilersaarusiornermi nalunaarutit, peqqussutit inatsisillu allannguisariaqarneq ilimanaateqarpoq. Tamanna pillugu naalackersuisut nuna

⁴ Sermitsiaq nr.45 2019.

tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarutit saqqummiutinnginnerini susassaartut peqataatinnissaat pingaaruteqarpoq. Uani mininnagit tarnimikkut nappaateqartut qanigisaasut peqatigiiffiannut “Sugisag”-mik peqataatitsinissaq.

Siunnersuut manna suliamik angisuumik aallartitsissussaavoq, taamaammat tarnimikkut nappaatillit sullinneqarnerat pillugu iliuuserineqartartut isumassarsiorfiusinnaasut qiviarneqarnissaat pisariaqassalluni. Ilaatigut suleriuseq (metode) inerisagaasimasoq “Housing first”⁵ isumassarsiorfiusinnaavoq. Suleriaatsit taassuma qulakkeermagu ataatsimut inuiaqatigiittut angerlarsimaffeqanngitsunut ataqatigiissaakkamik iliuuseqarneq, tarnimikkut nappaatillit aamma eqqarsaatigalugit.

Inuit Ataqtigiit isumaqarput nunatsinni inuit tamarmik atorfissaqartinneqartut. Taamatullu isumaqarnermi pingaaruteqarpoq inuit pisinnaatitaaffii tunngavingalugit iliuuseqarnissaq.

Nunarput isorartuujuvoq ilaatigullu illoqarfinni nunaqarfinnilu najugaqartarput tarnimikkut napparsimallutik kaperlattarneranilu takkuttuukkajunnerullutik inuunermi ilungersoreertigalutik, ilaqutaasunullu annertuumiik sunnuteqartarluni tamannalu qinikkatut pisussaaffigaarput kivissallugu.

Napparsimavissuarmi tarnimikkut napparsimasut illutaata nutaap sanaartorneqarnerata saniatigut annerusumik iluuseqartariaqarpugut, tassalu atugarissaarnikkut pitsanngorsaanermik, soorlu siunnersuutima tamanna siunertarigaa.

Neriuppunga siunnersuut tigulluarneqarumaartoq oqallisigilluarneqarlunilu.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Nuna tamakkerlugu pilersaarusiornissami aaqqissuulluakkami Naalakkersuisoqarfiit attuumassuteqartut peqataatinneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq tamannalu ukiumi ataatsimi A/C fuldmægtigip atorfeqartinneqarneratut, tassa, 500.000 kr.-inik naleqassaaq.

Iliuusissatut pilersaarut suliniutigineqartunut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu naatsorsuutitnik imaqassaaq, taamaaliornikkut kingusinnerusukkat nuna tamakkerlugu pilersaarutit atuutilersinneqarnerani akuersissutit ataatsimoortut tunniunneqarsinnaaqqullugit.

Namminersortunut aningaasaatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Tarnimikkut napparsimasunut taakkunungalugu ilaqutaasunut inuuniarnerup pitsanngoriaateqarnissaa iliuusissatut pilersaarummi naatsorsuutigineqarpoq.

⁵ Housing First - En permanent bolig og en helhedsorienteret social indsats
<https://socialstyrelsen.dk/filer/voksne/hjemloshed/housing-first-notat-manual-til-hjemmeside-250614.pdf>